

دوو په‌یف

محسن عثمان عبدالله

و

ئیک رامان

«پشکا سی ئی»^(۱)

جهم = جنب ، جه‌مابون = جمع بون ، کال = کهل ، ..

هند) و ل جهی فان په‌یفا مه بکوردی هه‌نه مینا : (په‌تی ، نک ، خرفه‌بون ، پیره‌میر ، .. هند) ئەز دبیژم زمانی مه هندی ده‌وله‌م‌نده کو ئەم پیدی په‌یفتی بیانی نه‌بین لی براده‌ر بقی چهن‌دی داخ‌بار نابن و گو‌ه ناده‌نه هندی ، و ئە‌فه چهن‌د جارا ئەف ده‌رگه‌هه هاته قوتان ، مینا سه‌یدایی هیژا (ئه‌مینئ نوسان) گوتاره‌ک دناف روپه‌لید گو‌فارا کاروانا خوشتی دا نفیسی بول بن ناف و نیشانید (زمانی خو بزانه) ، دیسا من زی گوتاره‌ک کورت نفیسی بول روژناما هاوکاری ل بن ناف و نیشانید (بو زمانه‌کی په‌تی) و دگه‌ل ئەو هه‌ر دو پشکید (دوو په‌یف و رامان) ل گو‌فارا کاروان هاتینه به‌لافه‌کرن (۱۶ ، ۲۱) و ..

تا ئە‌فرو ل دو‌یف بیر و رایید من ئەز دبیژم ته‌نی سه‌یدایی منی هیندا (عبدالرحمن مزوری) و هیژا (د- بدرخان السندي)

یاراستی تا ئە‌فروکه زمانی کوردی ئی لاواز و پر ئاده‌به ژ په‌یفتی بیانی ، ئە‌فه زی دزف‌رته هندی کو خه‌مخو‌رید فی

ئارمانجی دکیمن و دسه‌ر فی چهن‌دی را نفیسه‌ر و توره‌فانید مه زی باب‌ه‌ت و گو‌تارا دنفیسن پر ژ په‌یفتی بیانی و نشتی نه‌خوش

ئوه مه به‌رامبه‌ری فان په‌یفا ، په‌یفتی خویانی هه‌نه لی ئەف براده‌ره هند گو‌ه ناده‌نی .. هه‌ر دیسا قه‌تلازیا فه‌ره‌نگا ئە‌گه‌ره‌کا لاوازی یا زمانی مه‌یه ...

بو فی چهن‌دی هه‌که مروف بی‌ت و برینته ستران و چیروک و په‌یفتی باف و باپرا دی بینین گه‌نجینا په‌یفتی په‌تینه ، دیسا هنده‌ک په‌یف هه‌نه براده‌ر وه‌سا هزر دک‌ن کو ئەف په‌یقه کوردینه لی هه‌که ئەم بین و بچینه شه‌نگستا په‌یفتی دی بو مه خویا بیت کو ئەف په‌یقه بیانی به مینا : (ره‌سه‌ن = رصین ،

ژی بزمانه کی پتهی و شیوه کی جوان و پاڅو و بڑوین دنقیسن ،
لهورا بابته تید وان دبه ردلن . . .

دیسا تا نه فرو نه م (هه یف و مه ه = قرو شهر) ژنک جودا
ناکهین و هند پویتهی نا دهبه نافید مه هید کوردی مینا : (اذا
= نافدار ، نیشان = گولان ، مایس = جوتان ، حزیران =
خیفه ، تموز = تیرمه ه ، آب = گلاقیژ ، ایلول = که وچه رین ،
تشرین (۱، ۲) = چریا (۱، ۲) ، کانون (۱، ۲) = به فربارا
(۱، ۲) ، شباط = ره شمه ه) . . .

باشه نه م دی کهنگی فان نافید مه هید کوردی بکارئینین و
چهند گه نج فان ناڤا دزانن . . . پاشه روژه کی دی چ بسهری فان
(مه هید کوردی) هیت . . .

ژ بهر فان نه گه را من نه ف چهند په یفید پتهی دیاری کره بو
وان براینه هیژا یید کو هند گوهر نه دهنه فی چهندی مینا :
(قرکن = آباده ، ده ف خوین = غدار (سفاچ) ، دابین =
قناعه ، شهرگه (۲) = مرکز ، چریسه ت = عجیب ، رهنده ک
= حی ، نویسه ک = لسق ، لیسر = فیضان ، تاگر = انجیاز ،

ریبار = مستطرق ، فرگک = شوربه ، گه مار = دینغ ،
شده بیبری = سهرة ، کینج = تاثیر ، لانتک = مدرجات ،
روی گوهورک = انتهازی ، سه ربسه ر = تعادل ، فه دا =
نصب ، خینج = أحق ، نه کامی = غه بیته ، نفس =

نسل ، بی تول = ملحد ، به ردل = عزیز (محبوب) ، بهادار =
غالی ، بڑوین = ائیق ، پرپیژ = ثرثار ، پسته پست = همس ،
بنه رته = جوهر ، دیو = عفريت ، پاش ماکی = وراثی ،
دهست کاتی = واسطه (واسته بی) ، توخم = صنف ، مل ملانی
= منافسه ، دهست کهفت = مکاسب ، حییه ت = دهشته ،

بی بهر = محروم ، بی تخویب = مطلق ، لهیزاندن = رقص ،
فه ده ر = منعل ، ئیکانه = وحید ، فان (۳) = بقعه ، به یاف =
سعه ، نه یوان = صالون ، سه روبه ر = حال ، پشته فان = مؤید
(مناصر) ، ناف تیدان = تشجیع ، خاف = راضی ، مه ند =
بطی ، شان ه = خلیه ، ته خه = فته ، قه تلازی = نادر ،
جامیری = مروه ت (مروءه) ، خیفه = باکوره ، ده ربه ده ر =
مهجور ، سه رره ق = عنید ، سه رمور = مختوم ، شه پرزه =
مضطرب (مشوش) ، کاروبار = امور ، لافه لاف = تذلل
(التماس) ، چیز (۴) = تسلیم ، مه لویل = بائس ، سه میان =
ولی امر ، په رده دار = شرع ، کولوخ = جمجمه ، بزاف =
اجتهاد ، داف دوز = حیال ، بسته = جری ، ژانگرتن =
معانات ، ژکارکه تی = عاطل ، دودل = وسواس ، پی گوتی =
مشهور ، قه په = مدح ، گوهرشی = داخ ، زیده کافی =
تجاوز ، ده خه ز (ده خه س = حاقد (حسود) ، زک پره ش =
بخیل ، گهور = داکن ، خاروره = ازدحام ، شیل و بیل =
فوضی ، فه پرین = اختصار ، سه رده ری = تعامل ، نه رین =
غضب ، هه فبه هر = مشترک ، به فل = عکس ، ناژار = نمو ،
شاش = مندهوش . زه فه ر = نشاط (نشیط) ، یه مان = مفر ،
بیقه لهرز = زلزال ، پوسیده = مقهور ، ده رافی ته نگک =
مأزق ، مسمس = محتال ، نژار = خلقة ، تالان = نهب
(سلب) ، گوئگوت = أشاعة ، در = شرس ، ده خل ودان =
محصول ، نه چار = مضطر ، . . . هتد)

و نه م و بابته تی نافبری . . .

۵۰ - کوچک و دیوان : گه له ک جاران دی بیژن کوچک و
دیوانید ناغای دبه رزه نه ، یان ژی هنده ک جاران دی ئیک بیژته
هه فالی خو کوچک و دیوانید ناغای دگه رمن . . .

۵۱ - سه ر و نه در (تدر) :

گهلهك جاران ده می ئیك ژماله کی نه ساخ بیست یان چ
ژیکی نه زانن دی مروفید وی بیژن سر و ندر ل سر مه بن
بهس بیقان کهس چی بیست و یان تشته کی ژی بزاین . . .

۵۲ - جه و مهسکهن (مهسکن) :

مینا فان په یقان تا کو دناف سترانید کوردی داهه به وهك
دیژن : (وهلاتی مه کوردستانه . . جه و مهسکهنی مه
کوردانه . . .)

۵۳ - چهك و سیلهح (سلاح) :

هندهك جاران دی بیژن مروفید بیقان کهسی جهك و
سیلاچید خودانن ، یان بیقان گروبه بچهك و سیلاچید خوڤه
گه هشته مه . .

۵۴ - مسك و عومبهر (عنبر) :

ههكه مروفهك حهز ژ خو کهر بیت ههز دم دهر خورا
بچیت و گولاف و فان توخمه تشته ل خوب کهت ، نه فجا
برادر دی بیژن هه می گاف بیهنا مسك و عومبهرا ژ ته
دفریت . .

۵۵ - ریژ و ته رتیب (ترتیب) :

هنهك جاران ده ما مروف دچینه ماله کی و دینیت مالا وان
یانی سه روبه ره یان یانه ریك و پیکه یان ههكه نهو مال نه
(دقهر) گرین ، دی بیژن مالا فان چ یا بی ریژ و ته رتیه .
یارا سنی گهلهك پیت هه نه هم ژ کراسی وی دگوهورین
ئانکو پیتا (ب - ف) مینا (جس = حهفس ، حهفن) یان وهك
مه گوئی (ترتیب = ته رتیب) . . .

۵۶ - در و مراری (دره)

هندهك جاران ده ما تشتهك جوان بیت یان بی باش بیت

دی بیژن خو تو دیژی در و مراری نه . . .

۵۷ - تر و نهجمه (نجمه) :

مینا فان په یقان ههكه مروف بیت سه ری بیتریتی یانی
رامانه ، لی ههكه هم بیین و بزفرینه ناف جهرگی سترانید
کوردی مینا فان په یقا گهلهك دزورن بو فی چندی سترانا
(عه می گوزی) نهف په یفه تیدابه وهك (گوز) دیژته کوری خو
(عه مو داو و ده لیخه تو نه کوژه کورید فه قیر و ژارانه تو وی
بکوژه خودا نید تر و نهجمه) . .

یان دی ئیك بیژنه هه قالی خو به ریخو بده وی هه چهوا
سر ملید وی ژ تر و نهجا بی دپرسقن (دته بسن) . . .

۵۸ - فخر و شاهی ، شانازی (فخر) :

گهلهك جاران ههكه ئیکی تشته کی جوان هه بیت . دی
خه لك بیژی تو چهند فخر و شاهی (شانازی) ب فی تشتی
دبهی . . .

۵۹ - نوی و جه دید (جدید) :

ههكه ئیکی تشته کی نوی هه بیت دی بیژت بخودی هیژنی
نوی و جه دید ، یان ژی ههكه بقیت بفروشیت دیسا هه دی
وه بیت . . .

۶۰ - حکیم و لوقان (حکیم ، طیب) :

نهف په یفه د هوزانا کوردی دا ژی بکار هاتی به مینا .
. . تو حکیم . . تو لوقانی
تو دهرمانی کولا دزانی
یان ژی هندهك جاران دی بیژن بیقان کهس چندی حکیم
و لوقانه ئانکو برامان (نوزداری) به . .

۶۱ - شهرو لیگدان (شر) :

ئەف پەيغە دەمى بەرى دا پتر دەھاتە بكار ئىنان دەما كو ل جھەكى بيا (شەر) دا بېژن ل بېقان جھى شەر و لېگدانە، دبیت پەيغا لېگدان بدروستی جھى پەيغا (شەر) نەگريت لى مروف دشت بېژت پشكەكە يان دبیت هنگى نەدزانی بېژن (جەنگ) ئەفجا دگوت لېگدان يان زى دكە فیتە بەرامبەر پەيغا عەرەبى (صدام) ..

ئەف پەيغە زى بو مروئید يارەمەز (حیال) دەھاتە گوتن يان دەما دبېژن بېقان (فلان) كەس چەند مروغەكى ب لەعب و لویتە ، ماكى دزانیت كو ئەف پەيغە بەرى دوسەد سالان ھەر دەھاتە بكار ئىنان ئانكو لویت ل جھى يارى ، يان ل ھندەك دەفەرا ھەبیت لى ئىرو بژكى بېت دناف خەلكى دا ..

۶۶ - (نەرم و حەلیم (حلم) ، ھىزو قوت (قوة) ، ياللاھ يا خودى) :

دېسا منيا فان پەيغا گەلەك دژانا رۆزانە دا ئەم بكار دئىن .. ل دوماھىكى دبیت ھندەك ژقان پەيغا جھى گومانى بن ، لى ئەف راستكرنە خەما ھندەك كىد ژ مە راستر و زانتر و .. لى ئەز دبېژم ھەر ديار بونا پەيغەكا كوردى يا پەتى پېش ھە چونەكا زمانى بە ..

تى دېتن و دەھمەن :

۱ - پشتى كو ئەف چەند پەيغە ھەفرامان (دوو پەيغە و ئىك رامان) كەتینە بەر چاڧىد من و ژ بەروان ئەگەرېد ل پېش گوتنى من گوتن ، ئەز نەچار بوم كو جارەكا دى فى دەرگەھى (دوو پەيغە و ئىك رامان) بقوتم ھە .

۲ - (شەرگەھ = مرکز) : ئەف پەيغە پتر بو تشتى نە بەر جەستە بى دەھت منيا : شەرگەھى ھافىنى ، شەرگەھى گەرمى ، شەرگەھى سەرمانى ..

۳ - (قان = بقعە) : دېسا پەيغا (بىنى) جھى وى دگريت ، گەلەك جاران دى بېژن من قانەكا (پنەكا) عەردى يا فروتنى ياهەى يان دى بېژن قانەكا ھوسا (بقعە كذا) ..

۴ - (چىز = تسلىم) : ئەف پەيغە گەلەك دناف يارى و زارفە كرنىد زاروكادا دەھت ، وەك ھەكە ئىك نەشېتە ئىكى دى بېژى چىز ئانكو من ژەر تە دانا ، ھەر چەندە ئەف پەيغە يا زاروكا نە لى پا پەيغا (بشە) زى يا زاروكانە يا كو ئەم ددانىن ل بەرمبەرى پەيغا (خطر) ..

۶۲ - بەخت و وژدان (وجدان) :

گەلەك جاران دى بېژن ئەف مروغە چەندى بى بەخت و وژدانە يان دى بېژن ما بەخت و وژدان نەمايە ، دېسا ل قېرى زى پېتا (ج - ز) جھى ئىكودوو گرتیە ئەف پەيغە زى مە گەلەك ھەنە منيا : (نجدة = نەژدە ، تراجیدیا = تەزاژیدیا ، تجنید = تەژنید ، ..) ..

۶۳ - شالویل و بلبل :

يا راستى دەمى بەرى دا گەلەك پەيغە كوردى بىد پەتى ھەبون بى ژەر كاودانىد ملەتى مە ژقان پەيغا گەلەك ھندا بىن ، قېجا نا بېژم ئىك ھوسا ب پەيغەكى ھە پەرچىم بېت و بن گەرنە بېت ، چونكو ئەف پەيغا شالویل و بلبل گەلەك دناف دەفى خەلكى دا بە ..

۶۴ - فیل و فەنگەنوس :

مروف بدروستی نزانیت كا ئەف پەيغە ھوسا دروستە يان نە لى ھندى كو ھند دناف چىروك و كەلەپورى كوردى دا ئەف پەيغە ھەبە و دبیت ژكە قندا گەلەك ناڧىد ھوسا ھەبن وەكى بەرى نوکە مە گوتى لى ئىرو ھندا بىنە ..

دېسا بەراھىكى ل دويف گوتنا چىروكا ب فیل و كەفەنگەنوسا دچونە شەرا ..

۶۵ - لەعب و لویت (لعب) :